

I. Program Phare 2003

Wsparcie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw. Projekt - inwestycje MSP w technologie i projekty innowacyjne

Zasady udzielania pomocy finansowej w ramach Programu Phare 2003 uregulowane zostały **Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dn. 5 lipca 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej niezwiązanej z programami operacyjnymi (Dz.U. Nr 127, poz. 1064).**

O wsparcie w ramach ubiegać się mogą **mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa** spełniające warunki określone w Załączniku I do rozporządzenia Komisji Europejskiej Nr 70/2001 z dn. 12 stycznia 2001 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorców (Dz. Urz. WE L10 z dn.13 stycznia 2001 r.), zmienionego Rozporządzeniem 364/2004 r. z dn. 25 lutego 2004 r. (Dz. Urz. WE L 63 z dn. 28 lutego 2004 r.) i posiadającemu siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Na stronie internetowej PARP znajduje się **kwalifikator MSP** – narzędzie, którego zadaniem jest pomoc w określeniu, czy dana firma należy do sektora MSP. Kwalifikator pozwala również zbadać każde powiązanie danego przedsiębiorstwa z innym podmiotem.

Program Phare obejmuje zarówno instrumenty krajowe jak również instrumenty regionalne. Aktualnie wnioski przyjmowane są już tylko w ramach doradczych komponentów regionalnych: **Program Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw, Program Rozwoju Przedsiębiorstw i Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych** oraz w ramach krajowego **Programu Sektorowego MSP i Innowacyjność (Pożyczka na innowację)**. Natomiast w ramach Programu **Inicjatywa III Łagodzenie społecznych skutków restrukturyzacji sektora hutnictwa w Polsce** przedsiębiorcy mogą składać wnioski w ramach trzech instrumentów: wsparcia na rozpoczęcie działalności, wsparcia na inwestycje oraz wsparcia na usługi doradcze.

II. Krajowe instrumenty doradcze i inwestycyjne

W ramach instrumentów krajowych Phare 2003 mikro, mali i średni przedsiębiorcy mogli składać wnioski do następujących programów:

- **Rozwój i Modernizacja Przedsiębiorstw w Oparciu o Nowe Technologie** – wsparcie na doradztwo,
- **Rozwój i Modernizacja Przedsiębiorstw w Oparciu o Nowe Technologie** – wsparcie na inwestycje,
- **Ścieżki od Innowacji do Biznesu** – wsparcie na doradztwo,
- **Ścieżki od Innowacji do Biznesu** – wsparcie na inwestycje,
- **Program Sektorowy MSP i Innowacyjność (Pożyczka na innowację)**.

Aktualnie z wyżej wymienionych dostępny jest tylko jeden program krajowy - Program Sektorowy MSP i Innowacyjność (Pożyczka na innowację). Ostatnie terminy składania wniosków w pozostałych programach krajowych upłynęły we wrześniu 2005 r.

Rozwój i modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie *Phare 2003 - wsparcie na doradztwo*

Program zakładał dofinansowanie usług doradczych na rzecz mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z zakresu wdrażania nowoczesnych technologii (pozyskanych lub opartych na własnych rozwiązaniach) oraz maszyn i urządzeń automatyzacji. W ramach programu mogły być finansowane następujące działania:

- 1) Audit technologiczny – ocena technologii stosowanych w przedsiębiorstwie,
- 2) Plan rozwoju przedsiębiorstwa i technologii – przygotowanie do wdrożenia nowoczesnych technologii oraz maszyn i urządzeń automatyzacji – planowanie i wdrożenie,
- 3) Wdrażanie pozyskanych technologii oraz własnych innowacyjnych rozwiązań technologicznych.

Minimalna wysokość wsparcia wynosiła równowartość w złotych kwoty **1500 EUR**.
Maksymalna kwota wsparcia wynosiła równowartość w złotych kwoty **10 000 EUR**.

Rozwój i modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie *Phare 2003 - wsparcie na inwestycje*

Wsparcie na inwestycje udzielane było mikro, małym i średnim przedsiębiorcom w celu zwiększenia ich konkurencyjności na rynku oraz wydajności poprzez współfinansowanie działań polegających na rozbudowie przedsiębiorstwa lub wprowadzeniu w przedsiębiorstwie zasadniczych zmian produktów czy procesu produkcyjnego, w szczególności poprzez racjonalizację prowadzonej działalności gospodarczej, wdrożenie innowacji lub nowej technologii.

W ramach Programu przedsiębiorcy mogli uzyskać wsparcie na następujące kategorie kosztów:

- 1) zakup nowych urządzeń i maszyn oraz sprzętu z oprzyrządowaniem, wyszczególnionych w grupie 3, 4, 5, 6 oraz rodzajach 800, 801, 802 (grupy 8 podgrupy 80) Klasyfikacji Środków Trwałych,
- 2) zakup nowych urządzeń oraz wyposażenia biurowego (wymienionych w rodzaju 803 Klasyfikacji Środków Trwałych),
- 3) zakup wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii drogą nabycia praw patentowych, licencji, *know-how*, w tym nie opatentowanej wiedzy technicznej,
- 4) zakup usług transportowych związanych z zakupami, o których mowa w pkt. 1 i 2,
- 5) zakup innych usług związanych z instalacją środków trwałych, o których mowa w pkt. 1.

Całkowity koszt działań związanych z zakupem usług transportowych (pkt 4 i 5) oraz innych usług związanych z instalacją środków trwałych (pkt 1) nie mógł przekroczyć łącznie 15% wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Program zakładał następujące limity kwot wsparcia na indywidualne przedsięwzięcia:

- **kwota minimalna: 2 000 EUR;**
- **kwota maksymalna: 100 000 EUR.**

Ponadto, wsparcie nie mogło przekroczyć:

- **30% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie miasta Warszawa lub w powiecie miasta Poznań,
- **40% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie miasta Wrocław, miasta Kraków, miasta Gdańsk, miasta Gdynia, miasta Sopot,
- **50% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie innym niż wyżej wymienione, z zastrzeżeniem, że w przypadku projektów związanych z transportem morskim w zakresie produkcji, konserwacji i napraw statków pełnomorskich o pojemności nie mniejszej niż 100 GT i przebudowy statków pełnomorskich o pojemności nie mniejszej niż 1000 GT, wysokość wsparcia nie mogło przekroczyć 22,5% wydatków kwalifikowanych do objęcia wsparciem.

Ścieżki od innowacji do biznesu *Phare 2003 - wsparcie na doradztwo*

O wsparcie na doradztwo w ramach Programu mogły ubiegać się tylko **przedsiębiorstwa innowacyjne**.

Projekt doradczy musiał odnosić się do usług produkcyjnych oraz powstać w oparciu o procesy lub produkty innowacyjne, w szczególności w dziedzinach takich jak: **nowe materiały, nanotechnologia, biotechnologia, chemia, technologia IT, nowe metody testowania, technologia w dziedzinie medycyny, trybologia, zużywanie się materiałów, korozja i optyka elektroniczna**. Finansowane były długoterminowe usługi doradcze świadczone przez doradcę przedsiębiorczości (pochodzącego z jednostki akredytowanej do programu). Akredytowana firma doradcza wyznaczała spośród członków swojego zespołu doradcę (instruktora przedsiębiorczości) specjalizującego się w dziedzinie MSP i znającego tematykę danego sektora działalności, który mógł pomyślnie pełnić rolę niezależnego eksperta. Zadaniem tej osoby było aktywne i efektywne wspieranie zarządu przedsiębiorstwa we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań, poznaniu zasad działalności w sektorze MSP oraz w procesach zarządzania, a w szczególności w kwestiach związanych z marketingiem. Doradca wskazywał beneficjentowi obszary prowadzonej przez niego działalności wymagające dodatkowego doświadczenia w celu opracowania planu działań zmierzających do realizacji innowacyjnych rozwiązań.

Minimalna kwota wsparcia wynosiła równowartość w złotych kwoty **3 000 EUR**. **Maksymalna** kwota wsparcia wynosiła równowartość w złotych kwoty **30 000 EUR**.

Ścieżki od innowacji do biznesu *Phare 2003 - wsparcie na inwestycje*

Celem programu była poprawa zdolności przedsiębiorstw do wdrażania innowacji i nowych technologii, zwłaszcza w sektorze produkcji i usług poprzez współfinansowanie inwestycji związanych z wprowadzaniem innowacji i nowych technologii.

Następujące kategorie kosztów bezpośrednich, zafakturowanych przez zewnętrznych dostaw-

ców/usługodawców były kwalifikowane do wsparcia:

- 1) koszty zakupu nowych maszyn i urządzeń oraz sprzętu z oprzyrządowaniem (wyszczególnionych w grupie 3, 4, 5, 6 Klasyfikacji Środków Trwałych oraz wymienionych w rodzajach 800, 801, 802 Klasyfikacji Środków Trwałych),
- 2) koszty zakupu nowych urządzeń oraz wyposażenia biurowego (wymienionych w rodzaju 803 Klasyfikacji Środków Trwałych),
- 3) koszty zakupu wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii drogą nabycia praw patentowych, licencji, *know-how*, w tym nie opatentowanej wiedzy technicznej,
- 4) koszty usług transportowych związanych z zakupami, o których mowa w pkt. 1 i 2,
- 5) koszty innych usług, związanych z instalacją środków trwałych, o których mowa w pkt. 1.

Całkowity koszt działań związanych z zakupem usług transportowych (pkt 4 i 5) oraz innych usług związanych z instalacją środków trwałych (pkt 1) nie mógł przekroczyć łącznie 15% wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Minimalna kwota wsparcia na jedno działanie wynosiła **2 000 EUR**;

Maksymalna kwota wsparcia na jedno działanie wynosiła **100 000 EUR**.

Ponadto wysokość wsparcia nie mogła przekroczyć:

- **30% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie miasta Warszawa lub w powiecie miasta Poznań,
- **40% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie miasta Wrocław, miasta Kraków, miasta Gdańsk, miasta Gdynia, miasta Sopot,
- **50% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt był realizowany w powiecie innym niż wyżej wymienione

z zastrzeżeniem, że w przypadku projektów związanych z transportem morskim w zakresie produkcji, konserwacji i napraw statków pełnomorskich o pojemności nie mniejszej niż 100 GT i przebudowy statków pełnomorskich o pojemności nie mniejszej niż 1000 GT, wysokość wsparcia nie mogła przekroczyć 22,5% wydatków kwalifikowanych do objęcia wsparciem.

Ścieżki od innowacji do biznesu Phare 2003 **- pożyczka na innowacje**

Pożyczka na wdrażanie inwestycji o charakterze innowacyjnym ma na celu podniesienie konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Pożyczka na innowację może być udzielona małemu lub średniemu przedsiębiorcy..

Przez **inwestycję o charakterze innowacyjnym** rozumie się inwestycję związaną z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod przeznaczonych do wprowadzania na rynek albo do innego wykorzystania w praktyce. Inwestycja o charakterze innowacyjnym musi być wdrażana w przedsiębiorstwie.

Pożyczka o charakterze innowacyjnym może być udzielona na finansowanie wydatków poniesionych na:

- 1) wdrożenie wyników prac badawczo-rozwojowych,
- 2) zakup licencji krajowych lub zagranicznych, polegający na nabyciu uprawnień do wykorzystywania rozwiązań naukowych i technicznych oraz doświadczeń produkcyjnych,
- 3) zakup i montaż maszyn lub urządzeń,
- 4) budowę, rozbudowę lub modernizację budynków lub instalacji niezbędnych do wprowadzenia innowacji.

Pożyczka na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym nie może przekroczyć

75% wydatków kwalifikujących się do objęcia pożyczką, poniesionych po dniu zawarcia umowy o udzieleniu pożyczki oraz równowartości w złotych kwoty 500 000 EUR. W składanym wniosku przelicza się kwotę pożyczki w złotych na EUR zgodnie z kursem kupna NBP obowiązującym w ostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego miesiąc złożenia wniosku o udzielenie pożyczki (kurs EUR należy odszukać na stronie internetowej NBP – tabela C NBP).

Pożyczka na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym może być udzielona na okres nie przekraczający 6 lat (wraz z okresem karencji). Okres karencji nie może wykraczać poza okres planowanego wdrożenia przedsięwzięcia ani przekroczyć 2 lat. W okresie karencji odsetki nie są kapitalizowane. Decyzję o nie udzieleniu bądź udzieleniu karencji i jej długości Agencja podejmuje po dokonaniu oceny wniosku o udzielenie pożyczki.

Oprocentowanie pożyczki na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym jest stałe w okresie spłaty, równe stopie referencyjnej określonej przez Komisję Europejską, opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, obowiązującej w dniu zawarcia umowy o udzieleniu pożyczki. Do czasu opublikowania wysokości stopy referencyjnej przyjmuje się, że stopa ta jest równa stopie referencyjnej oprocentowania rynkowego (stopie CIRR), ogłaszanej przez Sekretariat Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

Agencja udziela pożyczki na wniosek przedsiębiorcy. Wzór wniosku znajduje się w Załączniku nr I do Regulaminu udzielania pożyczek na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym finansowanych ze środków Phare 2002, Phare 2003 oraz środków Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości dostępnego na stronie: <http://www.parp.gov.pl/dotphare3poz.html>.

Pożyczka wypłacana jest w złotych, po ustanowieniu prawnego zabezpieczenia zwrotu pożyczki, w transzach nie przekraczających równowartości **100 000 EUR**. Kolejne transze mogą być wypłacone po zaakceptowaniu wniosku o wypłatę i rozliczeniu wydatkowania poprzedniej transzy. Dopuszczalna jest także jednorazowa wypłata pożyczki, pod warunkiem że jej kwota nie przekroczy równowartości w złotych **200 000 EUR**.

Wnioski o udzielenie pożyczki przyjmowane są na bieżąco w siedzibie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Program Phare 2003 - Inicjatywa III

Łagodzenie społecznych skutków restrukturyzacji sektora hutnictwa w Polsce

Celem programu jest ułatwienie procesu restrukturyzacji sektora hutnictwa w Polsce oraz łagodzenie społecznych skutków likwidacji zakładów hutniczych oraz spadku produkcji w tych zakładach.

W ramach projektów bezpośrednio skierowanych do przedsiębiorców dostępne są następujące instrumenty wsparcia:

- **Wsparcie na rozpoczęcie działalności,**
- **Wsparcie na inwestycje,**
- **Wsparcie na doradztwo.**

Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej, na inwestycje oraz na usługi doradcze może być udzielone mikro, małym i średnim przedsiębiorcom.

Uprawnieni Wnioskodawcy powinni ponadto spełniać następujące warunki:

- posiadać odpowiednie środki finansowe zapewniające płynną i terminową realizację działań,
- posiadać doświadczenie i umiejętności zarządzania przedsięwzięciem odpowiadającym wielkości projektu,
- mieć siedzibę na terenie jednego z siedmiu województw objętych wsparciem, a mianowicie: **woj. małopolskiego, woj. mazowieckiego, woj. opolskiego, woj. podlaskiego, woj. śląskiego, woj. świętokrzyskiego, woj. zachodniopomorskiego,**
- być bezpośrednio odpowiedzialnymi za przygotowanie projektu i zarządzanie jego realizacją (nie mogą występować jako pośrednicy),
- złożyć w wymaganym terminie prawidłowo wypełniony i podpisany wniosek o dofinansowanie wraz ze wszystkimi wymaganymi załącznikami.

W zależności od typu projektu, w ramach którego składany jest wniosek o wsparcie, określone zostały dodatkowe warunki, jakie powinni spełnić uprawnieni wnioskodawcy.

O wsparcie na rozpoczęcie działalności oraz na usługi doradcze może aplikować mikro, mały lub średni przedsiębiorca, spełnia następujące warunki:

- prowadzenie działalności gospodarczej **nie dłużej niż jeden rok** od dnia uzyskania wpisu do właściwego rejestru albo ewidencji,
- przedsiębiorstwo zostało utworzone przez byłych pracowników hutnictwa zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracowników lub ich współmałżonków,
- zatrudnianie byłych pracowników hutnictwa zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracowników.

Wsparcie na inwestycję może otrzymać mikro, mały lub średni przedsiębiorca, który zatrudnia byłych pracowników hutnictwa zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracowników.

Wsparcie nie może być udzielone na działalność w zakresie:

- rolnictwa, rybołówstwa i rybactwa;
- produkcji, przetwarzania oraz wprowadzania do obrotu produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską;
- górnictwa węgla;
- produkcji żelaza i stali;
- świadczenia usług transportu morskiego oraz przybrzeżnego transportu wodnego;
- świadczenia pomocniczych usług transportu morskiego;
- świadczenia usług transportowych;
- formowania lub teksturowania włókien syntetycznych i przędzy z włókien ciągłych (wyłączenie dotyczy tylko projektów inwestycyjnych – szczegóły w „Wytycznych dla Wnioskodawców”);
- polimeryzacji, włącznie z polikondensacją (wyłączenie dotyczy tylko projektów inwestycyjnych – szczegóły w „Wytycznych dla Wnioskodawców”).

I. Wsparcie na rozpoczęcie działalności

W ramach wsparcia na rozpoczęcie działalności Wnioskodawcy mogą uzyskać dofinansowanie wydatków związanych z zatrudnieniem byłych hutników i poniesionych w okresie realizacji projektu, nie krótszym niż 6 miesięcy na:

- wynagrodzenie pracowników,
- wynajem i eksploatację pomieszczeń niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej,
- zapłatę rat kapitałowych należnych finansującemu bezpośrednio związanych z przedmiotem leasingu, z wyłączeniem wydatków związanych z umową leasingu, tj. podatek, marża finansującego, odsetki od finansowania kosztów, koszty ogólne, opłaty ubezpieczeniowe,
- zakup wewnętrznych usług księgowych,
- zakup usług telekomunikacyjnych.

Maksymalny pułap wsparcia na rozpoczęcie działalności wynosi do 75% kosztów kwalifikowanych projektu i nie więcej niż równowartość w złotych 5000 euro na jednego byłego pracownika hutnictwa zwolnionego z przyczyn nie dotyczących pracowników. **Minimalna wysokość wsparcia** nie została określona dla tej kategorii projektów.

II. Wsparcie na inwestycje

W ramach wsparcia na inwestycje za kwalifikowane uznaje się następujące działania:

- zakup nowych środków trwałych wymienionych w grupie 3, 4, 5, 6 oraz rodzajach nr 800, 801, 802 Klasyfikacji Środków Trwałych,
- zakup nowych mebli z rodzaju 808 Klasyfikacji Środków Trwałych pod warunkiem, że przedsiębiorca prowadzi działalność zaklasyfikowaną w dziale 55 PKD,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych,
- zakup innych usług związanych z instalacją i uruchomieniem ww. środków trwałych (z wyłączeniem mebli) oraz wdrożeniem ww. wartości niematerialnych w wysokości nie przekraczającej 15% całkowitych wydatków kwalifikowanych.

Wartość nowych środków trwałych w ramach jednego rodzaju Klasyfikacji Środków Trwałych bez uwzględnienia podatku od towarów i usług nie może przekroczyć 30 000 euro – ograniczenie dotyczy również łącznej wartości nabywanych wartości niematerialnych i prawnych oraz łącznej wartości usług.

Maksymalny pułap wsparcia na inwestycje nie może przekroczyć 75% kosztów kwalifikowanych projektu, przy czym **minimalna wysokość wsparcia** to równowartość w złotych 1000 euro, a **maksymalna wysokość wsparcia** to równowartość w złotych 50 000 euro.

III. Wsparcie na usługi doradcze

W ramach wsparcia na usługi doradcze za kwalifikowane uznaje się następujące wydatki:

- zakup usług doradczych ukierunkowanych na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa, związanych z oceną konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa (analiza rynku, określenie czynników konkurencyjności przedsiębiorstwa np. stylu zarządzania, polityki finansowej, zasobów ludzkich);
- zakup usług doradczych ukierunkowanych na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw związanych z rozwojem i wdrożeniem strategii przedsiębiorstwa (analiza

- i stworzenie możliwie najlepszej dla Wnioskodawcy strategii obejmującej strategię produktu, strategię promocji, strategię kosztów);
- zakup usług doradczych mających na celu rozwój i wdrożenie planu inwestycyjnego oraz przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla inwestycji związanej ze strategią przedsiębiorstwa (przygotowanie wniosku o finansowanie zewnętrzne z wyłączeniem wniosków o udzielenie wsparcia w ramach programów realizowanych przez PARP, biznesplan inwestycji, studium wykonalności inwestycji, dokumentacja techniczna inwestycji);
 - zakup usług doradczych związanych z rozwojem strategii przedsiębiorstwa (audyt technologiczny, identyfikacja potrzeb w zakresie technologii informatycznych, tworzenie aplikacji dla programów informatycznych, doradztwo w zakresie wyboru narzędzi usprawniających zarządzanie przedsiębiorstwem).

Wykonawcami usług doradczych mogą być podmioty zarejestrowane w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw i posiadające akredytację PARP w ramach programów Phare. Lista kwalifikowanych wykonawców usług dostępna jest na stronie internetowej PARP: <http://www.parp.gov.pl> w zakładce „Dotacje Phare MSP” (podstrona Programu Phare Inicjatywa III).

Maksymalny pułap wsparcia na usługi doradcze wynosi do 80% kosztów kwalifikowanych netto projektu i nie więcej niż równowartość w złotych 5000 euro. **Minimalna wymagana wysokość wsparcia** nie została określona dla projektów tej kategorii.

Termin składania wniosków: **23 stycznia 2006 r., godz. 15:00**

Wnioski o udzielenie wsparcia należy składać w Górnośląskiej Agencji Rozwoju Regionalnego SA:

pocztą na adres: 40-042 Katowice, ul. Wita Stwosza 31

lub osobiście na adres: Katowice, ul. Astrów 10

Szczegółowe informacje:

www.garr.pl, zakładka „Dotacje – Phare 2003”
www.parp.gov.pl, zakładka „Dotacje Phare MSP”

II. Program Phare 2003 Przedsiębiorczość w Polsce -Regionalny Program Wsparcia dla MSP

Program realizowany jest jako kontynuacja instrumentów wsparcia w ramach programów regionalnych współfinansowanych ze środków funduszu Phare 2002, przy czym poszczególne instrumenty wsparcia wdrażane będą w wybranych województwach.

W ramach projektów bezpośrednio skierowanych do przedsiębiorców dostępne są już tylko trzy regionalne programy doradcze:

- 1) **Program Rozwoju Przedsiębiorstw**
- 2) **Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych**

3) Program Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw

W związku z bardzo dużą liczbą wniosków złożonych w ramach regionalnego **Funduszu Dotacji Inwestycyjnych** kolejne terminy składania wniosków zostały zawieszono we wszystkich województwach objętych wsparciem.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Phare 2003

Celem programu jest wzmocnienie sektora produkcji i usług poprzez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost udziału sektora MSP w lokalnych gospodarkach.

Wsparcie może być udzielone Wnioskodawcy, który:

- jest mikro, małym lub średnim przedsiębiorcą,
- posiada siedzibę na terytorium jednego z województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podlaskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego,
- jest bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie projektu (nie może pełnić roli pośrednika),
- posiada odpowiednie środki finansowe, zapewniające płynną i terminową realizację działań oraz funkcjonowanie firmy w dłuższym czasie,
- ma doświadczenie i umiejętności zarządzania przedsięwzięciem odpowiadającym wielkości projektu, na który składany jest wniosek o wsparcie.

Pomoc finansowa nie może być udzielona na projekty dotyczące działalności gospodarczej w zakresie:

- rolnictwa, rybołówstwa, rybactwa;
- górnictwa węgla;
- produkcji, przetwarzania oraz wprowadzania do obrotu produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską¹;
- produkcji żeliwa i stali;
- świadczenia usług transportu morskiego, przybrzeżnego transportu wodnego oraz pomocniczych usług transportu morskiego.

Usługi doradcze uznaje się za kwalifikowane, jeżeli są wykonywane przez akredytowanych wykonawców – firmy doradcze i organizacje wspierania biznesu, które posiadają akredytację PARP do realizacji działań na rzecz wnioskodawców w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorstw.

W ramach programu mogą być finansowane następujące działania:

1) Ocena konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa

Realizacja działania odbywa się poprzez usługi doradcze ukierunkowane na przygotowanie opracowania opisującego bieżącą sytuację firmy w powiązaniu z jej konkurencją i firmami współpracującymi. Stan obecny jest porównany z oceną przyszłych potrzeb. Usługi te rozpoczynają się od sporządzenia analizy konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa poprzez porównawcze określenie sytuacji sektora w odniesieniu do innych sektorów, aż do zdefiniowania pozycji indywidualnego przedsiębiorstwa w sektorze.

¹ Tabela zawierająca interpretację, jaka działalność gospodarcza w zakresie produkcji, przetwórstwa i obrotu towarami rolnymi może być wsparta w ramach programu Phare, znajduje się w rozdziale „Tabela zawierająca interpretację....”.

2) **Rozwój strategii przedsiębiorstwa**

Realizacja działania odbywa się poprzez usługi doradcze związane z określeniem strategii rozwoju oraz usługi doradcze świadczone równocześnie z wdrażaniem przez przedsiębiorstwo planu rozwoju. W ramach działania mogą być uwzględnione strategie: produktu, promocji, dystrybucji, cenowa, kosztów, finansowa, organizacyjna, rozwoju zasobów ludzkich.

3) **Planowanie inwestycyjne**

Realizacja działania odbywa się poprzez pomoc doradczą mającą na celu rozwój i wdrożenie planu inwestycyjnego oraz przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla inwestycji związanej ze strategią przedsiębiorstwa (przygotowywanie biznesplanów, studiów wykonalności, oceny oddziaływania inwestycji na środowisko, dokumentacja techniczna inwestycji itp.).

Wszystkie działania są szczegółowo opisane w „Wytycznych dla Wnioskodawców”, które wraz ze wzorem wniosku i innymi dokumentami programowymi dostępne są na stronie internetowej PARP pod adresem <http://www.parp.gov.pl> w zakładce „Dotacje Phare MSP”.

Dofinansowaniu mogą podlegać jedynie koszty kwalifikowane, tj. koszty usług doradczych świadczonych przez wykonawców akredytowanych do programu:

- niezbędne do realizacji projektu, uwzględnione w umowie wsparcia, a także zgodne z zasadami gospodarki finansowej opartej na zasadach bilansowych, w szczególności na zasadzie najkorzystniejszej relacji nakładów do rezultatów;
- rzeczywiście poniesione przez Beneficjenta w okresie przewidzianym na realizację projektu określonym w umowie o udzielenie wsparcia;
- wykazane w ewidencji oraz dokumentacji podatkowej Beneficjenta w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz weryfikację. Koszty te muszą być udokumentowane fakturami i dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności;
- odpowiadające stawkom rynkowym.

W przypadku wybranych usług dopuszcza się możliwość ich realizacji przez wykonawców spoza listy firm akredytowanych. Przypadki te są szczegółowo omówione w pkt. II.2.1.4. „Wytycznych dla Wnioskodawców”.

Wysokość wsparcia na usługi doradcze nie może przekroczyć **50% całkowitych kwalifikowanych kosztów netto** projektu.

Pozostała część kosztów projektu musi być finansowana ze środków Wnioskodawcy. **Minimalna kwota wsparcia** wyniesie równowartość w złotych kwoty **500 EUR**. **Maksymalna kwota wsparcia** wyniesie równowartość w złotych kwoty **5 000 EUR**.

Termin składania wniosków: **16 stycznia 2006 r. – do godz. 15:00**.

Uwaga: Ze względu na bardzo dużą liczbę wniosków złożonych w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorstw powyższy termin został w niektórych województwach zawieszony. Szczegółowe informacje: www.parp.gov.pl (Wiadomości PARP).

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych Phare 2003

Celem programu jest zwiększenie konkurencyjności i efektywności małych i średnich przedsiębiorstw na rynkach eksportowych przez współfinansowanie projektów wdrażających plany rozwoju eksportu przedsiębiorstw oraz wybranych działań ukierunkowanych na rozwój rynków eksportowych.

Wsparcie może być udzielone Wnioskodawcy, który:

- jest mikro, małym lub średnim przedsiębiorcą,
- jest eksporterem lub potencjalnym eksporterem usług lub towarów pochodzenia krajowego do krajów UE w rozumieniu ustawy z dnia 19 marca 2004 r. *Prawo Celne* (Dz. U. nr 68, poz. 622 ze zm.) i Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 2913/92 z dn. 12 października 1992 r. (Dz. U. UE L Nr 92 poz. 302.1 ze zm.) ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny, które nie podlegają ograniczeniom lub zakazom zgodnie z ustawą z dn. 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,
- ma siedzibę na terytorium jednego z województw objętych wsparciem: kujawsko-pomorskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, pomorskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego lub wielkopolskiego,
- jest bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie projektu (nie może pełnić roli pośrednika),
- posiada odpowiednie środki finansowe zapewniające płynną i terminową realizację działań oraz funkcjonowanie firmy w dłuższym czasie,
- posiada doświadczenie i umiejętności zarządzania przedsięwzięciem odpowiadającym wielkości projektu, na który składany będzie wniosek o wsparcie.

Pomoc finansowa może być udzielona na projekty dotyczące działalności gospodarczej w zakresie:

- rolnictwa, rybołówstwa, rybactwa;
- produkcji, przetwarzania oraz wprowadzania do obrotu produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską²;
- górnictwa węgla;
- produkcji żeliwa i stali;
- świadczenia usług transportu morskiego, przybrzeżnego transportu wodnego oraz pomocniczych usług transportu morskiego.

Usługi doradcze uznaje się za kwalifikowane, jeżeli są wykonywane przez akredytowanych wykonawców – firmy doradcze i organizacje wspierania biznesu, które posiadają akredytację PARP do realizacji działań na rzecz wnioskodawców w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych.

Dofinansowaniu podlegają koszty usług doradczych obejmujących m.in.:

1) **Planowanie eksportu oraz rozwój produktów eksportowych:**

- ocena pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na rynkach eksportowych (usługi polegające m.in. na analizie rynku, określeniu czynników konkurencyjności przedsiębiorstwa),
- rozwój strategii eksportowej przedsiębiorstwa (opracowanie i wdrażanie planów rozwoju eksportu poprzez opracowanie strategii produktu, promocji, dystrybucji, strategię cenową i strategię kosztów, a także koszty promocji przez Internet);

2) **Rozwój umiejętności związanych z marketingiem eksportowym** poprzez wdrażanie wybranych elementów planu rozwoju eksportu, a w szczególności: badanie rynku zagranicznego, kojarzenie partnerów celem pozyskania zagranicznych rynków zbytu oraz uczestnictwo w międzynarodowych targach i wystawach za granicą jako wystawca lub wizytujący;

² Tabela zawierająca interpretację, jaka działalność gospodarcza w zakresie produkcji, przetwórstwa i obrotu towarami rolnymi może być wsparta w ramach programu Phare, znajduje się w rozdziale „Tabela zawierająca interpretację....”

3) Rozpoczęcie działań eksportowych – program doradczy dla przedsiębiorstw dotąd nieeksportujących, które chcą wejść na rynku eksportowe. Program doradczy ukierunkowany jest na marketing eksportowy i transakcje eksportowe. Program powinien zostać opracowany na potrzeby nie eksportujących firm, które planują wejść na rynki eksportowe. Działania współfinansowane w ramach programu należy przedstawić w formie indywidualnych projektów doradczych dla personelu kierowniczego Wnioskodawcy, obejmujących marketing eksportowy oraz transakcje eksportowe.

Wszystkie działania są szczegółowo opisane w „Wytycznych dla Wnioskodawców”, które wraz ze wzorem wniosku i innymi dokumentami programowymi dostępne są na stronie internetowej PARP pod adresem <http://www.parp.gov.pl> w zakładce „Dotacje Phare MSP”.

Dofinansowaniu mogą podlegać jedynie koszty kwalifikowane, tj. koszty usług doradczych świadczonych przez wykonawców akredytowanych do programu, które.:

- są niezbędne do realizacji projektu, zawarte w umowie wsparcia, a także zgodne z zasadami gospodarki finansowej opartej na zasadach bilansowych, w szczególności na zasadzie najkorzystniejszej relacji nakładów do rezultatów;
- są rzeczywiście poniesione przez Beneficjenta w okresie realizacji działania określonym w umowie o udzielenie wsparcia;
- są wykazane w ewidencji oraz dokumentacji podatkowej Beneficjenta w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz weryfikację. Koszty te będą musiały być udokumentowane fakturami i dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności;
- odpowiadają stawkom rynkowym.

W przypadku wybranych usług istnieje możliwość ich realizacji przez wykonawców spoza listy akredytowanych wykonawców. Przypadki te są szczegółowo omówione w pkt. II. 2.1.4 „Wytycznych dla Wnioskodawców”.

Wysokość wsparcia na usługi doradcze nie może przekroczyć **50% całkowitych kosztów kwalifikowanych netto** projektu. Pozostała część kosztów projektu musi być finansowana ze środków własnych Wnioskodawcy.

Minimalna kwota wsparcia wynosi równowartość w złotych kwoty **500 EUR**.
Maksymalna kwota wsparcia wynosi równowartość w złotych kwoty **10 000 EUR**.

Termin składania wniosków: **2 stycznia 2006 r. - do godz. 15.00.**

Uwaga: Ze względu na bardzo dużą liczbę wniosków złożonych w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych powyższy termin został w niektórych województwach zawieszony. Szczegółowe informacje: www.parp.gov.pl (Wiadomości PARP)

Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw Phare 2003

Celem programu jest umożliwienie wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technologicznych ułatwiających zarządzanie przedsiębiorstwem i poprawiających relacje z klientami oraz skuteczność i efektywność działania MSP.

Wsparcie może być udzielone Wnioskodawcy, który:

- jest mikro, małym lub średnim przedsiębiorcą,
- ma siedzibę na terytorium jednego z województw objętych wsparciem: kujawsko-

pomorskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopo-łskiego,

- jest bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie projektu (nie może pełnić roli pośrednika),
- posiada odpowiednie środki finansowe zapewniające płynną i terminową realizację działań oraz funkcjonowanie firmy w dłuższym czasie,
- ma doświadczenie i umiejętności zarządzania przedsięwzięciem odpowiadającym wielkości projektu, na który składany jest wniosek o wsparcie.

Pomoc finansowa nie może być udzielona na projekty dotyczące działalności gospodarczej w zakresie:

- rolnictwa, rybołówstwa, rybactwa;
- produkcji, przetwarzania oraz wprowadzania do obrotu produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską³;
- górnictwa węgla;
- produkcji żeliwa i stali;
- świadczenia usług transportu morskiego, przybrzeżnego transportu wodnego oraz pomocniczych usług transportu morskiego.

Usługi doradcze uznaje się za kwalifikowane, jeżeli są wykonywane przez akredytowanych wykonawców – firmy doradcze i organizacje wspierania biznesu, które posiadają akredytację PARP do realizacji działań na rzecz wnioskodawców w ramach programu Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw.

Program zakłada dofinansowanie kosztów usług doradczych z zakresu identyfikacji i wdrożenia rozwiązań technologii informatycznych najlepiej dostosowanych do potrzeb i zakresu działalności podstawowej Wnioskodawcy. Świadczone usługi mogą obejmować wyłącznie doradztwo dotyczące wdrażanej technologii informatycznej na każdym poziomie jej projektowania, wyboru oraz implementacji, kończące się raportem na temat realizowanego projektu oraz konkretnych wyników, popartym odpowiednią dokumentacją i wdrożonym oprogramowaniem.

Przykłady działań, które będą mogły być finansowane w ramach programu:

- audit technologiczny,
- identyfikacja potrzeb przedsiębiorstwa w zakresie technologii informatycznych,
- tworzenie specyfikacji technicznej związanej ze sprzętem i oprogramowaniem,
- doradztwo w procesie negocjacji związanych z nabywaniem sprzętu i oprogramowania,
- wsparcie i pomoc techniczna w zakresie wdrażanych rozwiązań,
- tworzenie opisu zakresu czynności na stanowiskach pracy związanych z technologią informatyczną, pomoc w procesie rekrutacji pracowników,
- tworzenie działu do spraw technologii informatycznych w ramach przedsiębiorstwa,
- tworzenie baz danych, lokalnych sieci, dynamicznych stron internetowych,
- tworzenie aplikacji dla programów informatycznych,
- doradztwo w wyborze narzędzi informatycznych ulepszających zarządzanie.

Wszystkie działania są szczegółowo opisane w „Wytycznych dla Wnioskodawców”, które wraz ze wzorem wniosku i innymi dokumentami programowymi dostępne są na stronie internetowej PARP pod adresem <http://www.parp.gov.pl> w zakładce „Dotacje Phare MSP”.

Dofinansowaniu podlegają jedynie koszty kwalifikowane, tj. koszty usług doradczych świadczonych przez wykonawców akredytowanych do programu, które:

- są niezbędne do realizacji projektu, zawarte w umowie wsparcia, a także zgodne

³ Tabela zawierająca interpretację, jaka działalność gospodarcza w zakresie produkcji, przetwórstwa i obrotu towarami rolnymi może być wsparta w ramach programu Phare, znajduje się w rozdziale „Tabela zawierająca interpretację....”.

z zasadami gospodarki finansowej opartej na zasadach bilansowych, w szczególności na zasadzie najkorzystniejszej relacji nakładów do rezultatów,

- są rzeczywiście poniesione przez Beneficjenta w okresie realizacji działania określonym w umowie o udzielenie wsparcia,
- są wykazane w ewidencji oraz dokumentacji podatkowej Beneficjenta w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz weryfikację. Koszty te muszą być udokumentowane fakturami i dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności,
- odpowiadają stawkom rynkowym.

Wysokość wsparcia na usługi doradcze nie może przekroczyć **50% całkowitych kosztów kwalifikowanych netto** projektu.

Pozostała część kosztów projektu musi być sfinansowana ze środków Wnioskodawcy. **Minimalna kwota wsparcia** wynosi równowartość w złotych kwoty **500 EUR**. **Maksymalna kwota wsparcia** wynosi równowartość w złotych kwoty **10 000 EUR**.

Termin składania wniosków: **30 stycznia 2006 r., do godz. 15:00**.

Fundusz Dotacji Inwestycyjnych Phare 2003

Program ukierunkowany jest na pomoc małym lub średnim przedsiębiorcom w zwiększeniu ich konkurencyjności i efektywności na rynku poprzez współfinansowanie projektów inwestycyjnych wdrażających nowe technologie oraz dokonujących wymiany sprzętu związanego z kluczową działalnością produkcyjną i usługową przedsiębiorcy.

Wsparcie może być udzielone Wnioskodawcy, który:

- jest mikro, małym lub średnim przedsiębiorcą,
- ma siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,
- jest bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie projektu (nie może pełnić roli pośrednika),
- posiada odpowiednie środki finansowe zapewniające płynną i terminową realizację działań oraz funkcjonowanie firmy w dłuższym czasie,
- ma doświadczenie i umiejętności zarządzania przedsięwzięciem odpowiadającym wielkości projektu, na który składany jest wniosek o wsparcie.

Pomoc finansowa nie może być udzielona na projekty dotyczące działalności gospodarczej w zakresie:

- 1) rolnictwa, rybołówstwa, rybactwa;
- 2) skupu produktów rolnych lub ich pierwszego przetworzenia;
- 3) górnictwa węgla;
- 4) produkcji żeliwa i stali oraz stopów żelaza;
- 5) świadczenia usług transportu morskiego, przybrzeżnego transportu wodnego, świadczenia pomocniczych usług transportu morskiego;
- 6) formowania lub teksturowania włókien syntetycznych i przędzy z włókien ciągłych powstałych na bazie poliestru, poliamidu, akrylu lub polipropylenu, niezależnie od ich końcowego zastosowania;
- 7) polimeryzacji, włącznie z polikondensacją, jeżeli urządzenia do polimeryzacji i formowania włókien i przędzy z włókien ciągłych powstałych na bazie poliestru, poliamidu, akrylu lub polipropylenu, niezależnie od ich końcowego zastosowania są połączone jedną linią technologiczną;
- 8) innych niż wymienione w pkt. 9 i 10, związanym z procesem formowania lub teksturowania włókien syntetycznych i przędzy z włókien ciągłych powstałych na bazie poliestru, poliamidu, akrylu lub polipropylenu, niezależnie od ich końcowego zastosowania, jeżeli urządzenia są połączone w jedną linię technologiczną.

Dofinansowaniu podlegają jedynie koszty kwalifikowane, tzn.:

- koszty niezbędne do realizacji przedsięwzięcia i uwzględnione w umowie o udzielenie wsparcia, poniesione zgodnie z zasadami gospodarki finansowej opartej za zasadach bilansowych, w szczególności najkorzystniejszej relacji nakładów do rezultatów,
- poniesione przez Beneficjentów w okresie przewidzianym na realizację przedsięwzięcia określonym w umowie o udzielenie wsparcia,
- ujęte w rachunkach i dokumentacji podatkowej Beneficjenta, w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz sprawdzenie, oraz udokumentowane oryginałami wymaganych załączników.

Wnioski muszą dotyczyć kwalifikowanych działań związanych ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw oraz powinny uwzględniać przede wszystkim wdrożenie nowych technologii i odnowienie parku maszynowego związanego z kluczową działalnością produkcyjną i usługową wnioskodawcy.

Do udzielenia wsparcia kwalifikowane są następujące kategorie zafakturowanych przez zewnętrznych dostawców kosztów bezpośrednich:

- 1) koszty zakupu nowych środków trwałych wyszczególnionych w grupie 3, 4, 5, 6 oraz rodzaju 801, 802 Klasyfikacji Środków Trwałych,
- 2) koszty zakupu nowych środków transportu lub nowego wyposażenia transportowego wyszczególnionych w rodzaju 743 oraz podgrupie 76 Klasyfikacji Środków Trwałych pod warunkiem, że usługi transportowe nie są głównym przedmiotem działalności wnioskodawcy,
- 3) zakup oprogramowania komputerowego dostosowanego do bieżących potrzeb wnioskodawcy związanych z zarządzaniem przedsiębiorstwem,
- 4) zakup nowych mebli z rodzaju 808 Klasyfikacji Środków Trwałych w przypadku przedsięwzięć inwestycyjnych dotyczących działalności z zakresu hoteli i restauracji (działalność kwalifikowana w dziale 55 PKD),
- 5) inne wydatki bezpośrednio związane z prawidłową instalacją i uruchomieniem zakupów określonych w pkt. 1 – 3 powyżej, do 15% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

W ramach programu obowiązują następujące limity kwot wsparcia na indywidualne przedsięwzięcia:

- **kwota minimalna:** 2 000 EUR;
- **kwota maksymalna:** 50 000 EUR

Ponadto, wysokość wsparcia nie może przekroczyć:

- **30% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt jest realizowany w powiecie miasta Warszawa lub w powiecie miasta Poznań,
- **40% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt jest realizowany w powiecie miasta Wrocław, miasta Kraków, miasta Gdańsk, miasta Gdynia, miasta Sopot,
- **50% kwalifikowanych kosztów**, jeżeli projekt jest realizowany w powiecie innym niż wyżej wymienione.

Wnioskodawca zobowiązany jest zagwarantować sfinansowanie pozostałej części kosztów kwalifikowanych ze środków własnych. Istnieje możliwość korzystania z kredytu bankowego udzielonego w rachunku kredytowym lub pożyczki udzielonej przez jeden z funduszy pożyczkowych działających w ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, przeznaczonych na współfinansowanie projektu inwestycyjnego, którego dotyczy wniosek o udzielenie wsparcia. W przypadku, gdy Wnioskodawca przy finansowaniu przedsięwzięcia będzie korzystał z kredytu lub pożyczki, udział środków własnych Wnioskodawcy w finansowaniu całkowitych kosztów kwalifikowanych będzie musiał wynosić co najmniej 20%.

Uwaga: Z powodu dużej liczby wniosków złożonych przez przedsiębiorców w ramach Funduszu Dotacji Inwestycyjnych wyznaczone terminy składania wniosków zostały zawieszono we wszystkich województwach objętych wsparciem. Ewentualne wznowienie przyjmowania wniosków jest uzależnione od zwiększenia budżetu programu i przyznania dodatkowych funduszy dla poszczególnych województw.

**Szczegółowe informacje na temat poszczególnych programów Phare 2003
są umieszczone na stronie internetowej Polskiej Agencji Rozwoju
Przedsiębiorczości
<http://www.parp.gov.pl>**